

РЕЦЕНЗИЯ

относно дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор”, област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление: 3.2. Психология, научна специалност: Педагогическа и възрастова психология

Автор на дисертационния труд: **Панайота Бизпу**

Тема на дисертационния труд: „Личностни качества на съвременния учител“

Научен ръководител: **доц.д-р Мария Мутафова**

Член на научното жури: **доц. д-р Русанка Петкова Манчева**, преподавател в катедра „Психология”, при ЮЗУ „Неофит Рилски” - Благоевград

Получени материали: автобиография, дисертация и автореферат

1. Структура на представената дисертация.

Предложеният за рецензиране дисертационен труд с автор Панайота Бизпу е в общ обем от 160 страници, разпределени класически в увод, три глави, заключение, приноси и приложение. Литературните източници включват 160 броя на кирилица и латиница. Те представят мнението както на съвременни, така и на исторически доказали се автори в психологията, свързани с изследвания проблем.

2. Научна актуалност на разработения и изследван проблем в дисертацията

Личността на учителя е стратегически елемент от образователната система на всички страни. Тя е тази, която персонализира всяка образователна единица и повлиява успешността в развитието на обучителния процес, развитието и възпитанието на младото поколение. В този смисъл идеята на докторантката да изследва личностните характеристики на учителите, работещи с деца със специфични образователни потребности, през призмата на съвременните измерения е интересен проблем

3. Основни акценти в дисертацията, научна интерпретация на авторката, самостоятелни концепции

В първата теоретична част на дисертационната разработка, докторантката прави въвеждане, чрез обосноваване историческата и нормативна база в професионалната работа на гръцкия учител. Предложени са общите принципи на образованието. Република Гърция, като пълноправен и равноправен член на Европейския съюз, насърчава развитието на учениците, във всички области, чрез взаимно разбирателство и сътрудничество с другите европейски страни. Освен това съставът на гръцкото общество постоянно се променя и обогатява с хора и общности от различен езиков и културен произход, което води до засилване на културното многообразие. Тази реалност изисква всеки гражданин да приеме и уважава културното многообразие на своите съграждани, така че всеки да може да живее в хармония със средата на културно, етническо и езиково многообразие (Garet, et al, 2001) Съвременните условия, в които работи учителят, включват осигуряване на равни възможности за всички деца в ученическа възраст, укрепване на културата и езиковата идентичност, осъзнаване от опазване на природната среда, използване на нова информация и комуникационни технологии. Правилно, докторантката изразява мнение, че всичко това повлиява не само психичното, но и социалното и дори физическото развитие на учителите и учениците. В западните страни все по-често се поставя въпроса за това, какво повлиява взаимодействието в класната стая (Hoffman, 2002), както и емоционалната зрялост на учителя за избягване и решаване на конфликти (Garet, et al, 2001), неговите нагласи за компромиси (Hansen, 1988), стил на положителни обучителни преживявания (Crockett, Chen, & Zilimu, 2009; Goleman, 1997), контрол и управление на класа (Hoffman, 2002; Kambouridis, 2002; Kapsalis, 1996) Учениците проектират върху своите учители чувствата и нагласите си, подобни на тези, които имат към родителите си. За децата понякога връзката им със съучениците и учителя е утеха и облекчение от потенциалните семейни и лични проблеми (Hardre & Sullivan, 2008). Педагогът изпълнява ролята на консултант относно междуличностни и социално - професионални отношения. (Fortino et al, 2002).

Докторантката предлага разбиранията си за модерния учител, способен да създава положителен емоционален климат в класната стая и да бъде подготвен, организиран и ясен в процеса на преподаване. По отношение на мотивите, които го

стимулират са интереса към ученето на своите ученици, докато по отношение на поведението им, ги описва като „ентузиасирани“ (Moore, 2008). В когнитивно-емоционалната област самоусъвършенстването, на учениците, е основна цел на неговото преподаване (Cave & Mulloy, 2010). Към професионалните качества докторантката поставя акцент върху: академичната способност, годините преподавателски опит, използване на методи на преподаване, свързани с дълбоко познаване поведението на учениците в класната стая.

4. Съответствие на изследователската концепция с научните търсения на докторантката

Изследователските си умения, докторантката разкрива чрез изследователската си програма и анализа на резултатите от проведеното психологично изследване. Целта на последното е да се изследват личностните характеристики на гръцки учители, които работят с деца със специални образователни потребности и адаптация на психологични въпросници за гръцки условия. В изследването участват 120 учители, живеещи в различни градове в Република Гърция, на възраст от 24 до 48 години. Половото разделение включва 24 мъже и 96 жени. За доказване на повдигнатите научни предположения се използват: Модифицираният въпросник за личността на Х. Айзенк и Многофакторен личностен въпросник (FPI-R). Статистико-математическата обработка се реализира чрез: описателна статистика, тест на Kruskal -Wallis H; дисперсионен анализ, Т-тест; корелационен анализ. Резултатите, от настоящото изследване, се сравняват с резултати от по-ранно изследване на М. Мутафова за качествата на учителя (Мутафова, 2014).

5. Съответствие на избрания изследователски модел с получените резултати от психологичното изследване

Приведеното изследване предлага резултати, които се отнасят до личностните характеристики на специфичен учителски контингент – учители, които работят с ученици със специфични образователни потребности. Малък процент от тях са с високо ниво на психотизъм, характеризиращо се с наличие на ирационалност в мисленето, не зачитане на разумни аргументи и бързо изразяване на емоции. Преобладават качества като амбициозност, невротизъм и стремеж към социална желателност. Резултатите доказват, че не всички учители са оптимистично

настроени, има Също така една малка част, от тях, са зависими от присъствието на околните и са несигурни. Повечето учители са с нормално или високо ниво на социална отговорност, те са помагачи, щедри и приятелски настроени към другите, притежават нормална или висока степен на ориентация към постижения. Значима е ориентацията им към поведенческите и социални норми, те следват социалните правила, интересуват се и желаят да направят добро впечатление на околните.

Така получените резултати потвърждават една единствена хипотеза, свързана с предположението, че училището е фактор за оценка на удовлетвореността от живота. Не се доказва, че има връзка между екстраверсията и социалната желателност. Не се доказва, че има значителни разлики в невротизма по пол и връзка между социалната желателност и психотизъм. Според резултатите учителите от Специалната гимназия са по-доволни от живота, в сравнение с тези, които работят в Специално училище. Учителите от Техническото професионално училище са по-доволни от живота, по-оптимистични от тези, които работят в Специално училище. А учителите от Техническото професионално училище са по-доволни от живота и по-оптимистични от тези, които работят в Специалната детска градина.

6. Научни и приложни приноси на дисертационния труд

От така предложената дисертационна разработка на Панайота Бизпу, мисля, че много важен принос е адаптацията на използваните психологични въпросници към гръцка среда. Доказана е много висока степен на съгласуваност чрез Алфа на Кронбах - за дименсията „ Психотизъм“ ($\alpha = 0,804$), скалата за „екстраверсия“ ($\alpha = 0,863$), скалата на „невротизъм“ ($\alpha = 0,839$). Високи стойности на надежност и съгласуваност има и за скалите от Многофакторния въпросник (обща $\alpha = 0,715$). При скалата „удовлетвореност от живота“ ($\alpha = 0,724$), скалата „Социална ориентация“ ($\alpha = 0,815$), скалата „Ориентацията за постигане“ ($\alpha = 0,836$), скала „Инхибиране“ - ($\alpha = 0,850$), скалата „Възбудимост“ ($\alpha = 0,816$), скалата „Агресивността“ ($\alpha = 0,797$), скалата „Стрес“ ($\alpha = 0,819$), скалата „соматични оплаквания“ показва висока вътрешна съгласуваност ($\alpha = 0,841$), скалата за здравето ($\alpha = 0,827$), скалата „Откритост“ ($\alpha = 0,831$). Проверовъчната скала „Екстраверсия“ показва висока вътрешна консистенция ($\alpha = 0,748$), а скалата на лъжата е с по-висока изразеност на

вътрешна съгласуваност ($\alpha = 0,871$). Приемам така предложените приноси, както и автореферата, който адекватно отразява дисертационната разработка.

Заклучение

След задълбоченото ми запознаване с така предложената дисертационна разработка на Панайота Бизпу на тема: „Личностни качества на съвременния учител“, както и впечатленията ми от теоретичните и изследователски компетенции на автора ми дават основание да я оценя положително. Предлагам на членовете на научното жури да присъдят, на нейния автор, образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.2. Психология, по Възрастова и педагогическа психология.

07.03.2020 г.

Рецензент:

/доц.д-р.Р.Манчева/